

Doręczenia elektroniczne. Systemy automatycznego orzekania.

e-administracja

Centrum Badań Problemów
Prawnych i Ekonomicznych
Komunikacji Elektronicznej

Studenckie Koło Naukowe
Blok Prawa Komputerowego

Ania Łuczak
Ania Popowicz
Michał Stawiński
Michał Zieliński

Doręczenia elektroniczne. Systemy automatycznego orzekania.

Spis treści

Konspekt.....	3
Możliwość wydawania i doręczania orzeczeń w formie elektronicznej.....	4
Doręczenie elektroniczne a zasada pismości i doręczenie elektroniczne w k.p.a.....	4
Doręczenie elektroniczne w p.p.s.a.....	5
Doręczenie elektroniczne w innych procedurach	6
Przebieg doręczenia	8
Sporządzenie dokumentu i poinformowanie strony.....	9
Autoryzacja.....	9
Potwierdzenie (elektroniczne poświadczenie doręczenia).....	9
Odbiór dokumentu, mieszany obieg dokumentów.....	11
Doręczenie „w drugą stronę”	11
Akta elektroniczne.....	13
Metody identyfikacji.....	13
Dostęp do sprawy on-line.....	14
Systemy automatycznego orzekania.....	15
Sztuczna inteligencja	15
Rozstrzygnięcie automatyczne.....	15
Algorytm	17
Perspektywy rozwoju	17
Propozycje zmian:	18

Konspekt

1. **Możliwość wydawania orzeczeń** oraz sporządzania innych pism w postępowaniu w formie dokumentu elektronicznego i **możliwość ich doręczenia** w takiej formie.
 - a. Doręczenie elektroniczne a zasada pisemności.
 - b. Przepisy k.p.a. dopuszczające taką możliwość.
 - c. Sytuacja w postępowaniu sądowoadministracyjnym (wyrok NSA sygn. akt I OZ 673/08).
 - d. Krótko o możliwościach w innych procedurach (cywilna, karna, wykroczenia).
2. **Przebieg doręczenia** (zilustrowany schematycznie na rysunkach), omówienie poszczególnych etapów.
 - a. Sporządzenie dokumentu i poinformowanie strony.
 - b. Autoryzacja.
 - c. Potwierdzenie (**elektroniczne poświadczenie doręczenia**).
 - d. Odbiór dokumentu, mieszany obieg dokumentów.
 - e. Doręczenie „w drugą stronę”.
3. **Akta elektroniczne.**
4. **Metody identyfikacji.**
5. **Dostęp on-line do informacji.**
6. **Systemy automatycznego orzekania.**
 - a. Problem sztucznej inteligencji. Systemy eksperckie i tworzenie systemów reprezentacji wiedzy oraz programy wyszukiwania informacji prawnej.
 - b. Zagadnienia systemów automatycznego rozstrzygnięcia i faktyczne możliwości automatyzacji decyzji.
 - c. Systemy automatyczne a systemy wspomagające rozstrzygnięcia decyzji (systemy eksperymentalne) na przykładzie systemu „CASE”.
 - d. Algorytmy jako postać operacji stosowania prawa.
 - e. Perspektywy rozwoju automatycznych systemów orzekania.
7. **Propozycje zmian.**

Możliwość wydawania i doręczania orzeczeń w formie elektronicznej.

Doręczenie elektroniczne a zasada pisemności i doręczenie elektroniczne w k.p.a.

Jedną z zasad ogólnych postępowania administracyjnego jest zasada pisemności, dlatego też omawiając problematykę doręczeń w formie elektronicznej nie sposób nie skonfrontować takiej możliwości z tą zasadą. Nasuwa się bowiem pytanie, **czy sam dokument elektroniczny spełnia wymóg pisemności**, czy może jest pewnym wyjątkiem lub też jakąś jeszcze zupełnie inną kategorią.

Jednym z wyjątków od zasady pisemności jest dopuszczalność przeprowadzenia postępowania w formie ustnej (art. 14 § 2 k.p.a.), ale nawet w takim wypadku treść oraz istotne motywy takiego załatwienia sprawy powinny być utrwalone w aktach w formie protokołu lub podpisanej przez stronę adnotacji. Natomiast sporządzenie i doręczenie decyzji w formie elektronicznej może zostać dokonane bez sporządzania żadnej pisemnej adnotacji w tradycyjnym znaczeniu.

Z drugiej strony **doręczenie elektroniczne jest to zawsze forma fakultatywna** – po pierwsze nie można skutecznie zażądać od organu doręczenia w takiej formie, po drugie, w przypadku niepowodzenia doręczenia elektronicznego (brak potwierdzenia doręczenia w ciągu 7 dni – art. 43 § 3 k.p.a.) obligatoryjnie należy powrócić do rozwiązań tradycyjnych. Art. 39¹ k.p.a. wyraźnie stanowi, że doręczenie może nastąpić za pomocą środków komunikacji elektronicznej (a nie „musi” albo „następuje”), jeżeli strona:

- 1) wystąpiła do organu administracji publicznej o doręczenie albo
- 2) wyraziła zgodę na doręczenie jej pism za pomocą tych środków (czyli sama inicjatywa może wyjść od strony postępowania lub od samego organu, ale zawsze musi być zgoda strony, gdyż musi ona w tym celu dysponować bezpiecznym podpisem, a nie ma obowiązku jego posiadania).

Biorąc pod uwagę zasadę szybkości postępowania wyrażoną w art. 12 k.p.a. **organ powinien jednak zawsze uwzględniać wolę osoby, co do otrzymania rozstrzygnięcia w formie elektronicznej**, bo bez wątpienia jest to rozwiązanie szybsze i bardziej ekonomiczne.

Wprost z przepisów k.p.a. nie wynika, aby dokument elektroniczny był formą równoważną z pisemną. Regulację tego typu znajdziemy np. w KC (art. 78 § 2). Natomiast zgodnie z art. 5 ust. 2 ustawy o podpisie elektronicznym dane w postaci elektronicznej opatrzone bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu są równoważne pod względem skutków prawnych dokumentom opatrzonym podpisami własnoręcznymi, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.

Żaden przepis k.p.a. nie stanowi inaczej, więc myślę, że **w postępowaniu administracyjnym należy zrównać dokument elektroniczny opatrzony bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu z dokumentem pisemnym.**

Dopuszczalność stosowania dokumentu i doręczeń elektronicznych **nie jest więc wyjątkiem od zasady pisemności.** Zasada ta po prostu w związku z rozwojem technologii nabiera nowego znaczenia. Powinna ona być w tym przypadku rozumiana szeroko – dopuszczalne jest też wyrażenie woli w formie znaków językowych nie tylko na tradycyjnych nośnikach, ale także w formach elektronicznych.

Doręczenie elektroniczne w p.p.s.a.

Ciekawie przedstawia się problematyka elektronicznego doręczenia w p.p.s.a. Zgodnie z art. 65 § 3 p.p.s.a. pismo może być także doręczone za pośrednictwem telefaksu lub poczty elektronicznej. W takim wypadku dowodem doręczenia jest potwierdzenie transmisji danych. Natomiast zgodnie z art. 45 p.p.s.a. pismo w postępowaniu sądowym (pismo strony) obejmuje wnioski i oświadczenia stron. **Wykładnia językowa prowadzi tutaj do zadziwiającego wniosku** – sąd może stosować elektroniczne doręczenie, ale tylko w odniesieniu do wniosków i oświadczeń stron (które przecież są przesyłane do sądu, a nie przez sąd; sąd doręcza bowiem postanowienia i wyroki). Co więcej, WSA w wyroku I OZ 673/08 wyraźnie stwierdził, że pismo strony (czyli to z art. 65 § 3 p.p.s.a.) nie może być wniesione drogą elektroniczną (musi być opatrzone tradycyjnym podpisem). Należałoby w tej sytuacji stwierdzić, że **de facto nie ma możliwości doręczenia elektronicznego**, nie można bowiem użytemu w ustawie słowo nadawać różnych znaczeń, jeżeli nie wynika to wprost z przepisów. Pewnym wyjściem z sytuacji może być użycie w art. 45 p.p.s.a. w nawiasie dookreślenie „pismo strony”. Samo pismo byłoby więc pojęciem szerszym, w którym mieściłyby się także

wyroki i postanowienia. Lepiej byłoby jednak usunąć tę wątpliwość precyzując art. 65 § 3 p.p.s.a.

Nawet jednak dopuszczając taką interpretację, pojawia się kolejny problem – sąd administracyjny teoretycznie mógłby stosować doręczenie elektroniczne, ale w praktyce brak jest jakichkolwiek przepisów wykonawczych (nie ma nawet delegacji ustawowej!). Ze względu na swoją specyfikę doręczenie takie wymaga szczegółowego określenia, podobnie jak to zrobiono w odniesieniu do k.p.a.

Natomiast w wyroku NSA sygn. akt I OZ 673/08 odniesiono się do możliwości wszczynania postępowania sądowoadministracyjnego na drodze elektronicznej, którą ze względu na brak odpowiednich przepisów wykluczono. Należy w tym miejscu poddać w wątpliwość wykluczenie sądów administracyjnych z zakresu stosowania ustawy o informatyzacji. Nie do końca jest to skorelowane z art. 58 § 2 ustawy o podpisie elektronicznym (zgodnie z nim organy władzy publicznej umożliwią odbiorcom usług certyfikacyjnych wnoszenie podań i wniosków oraz innych czynności w postaci elektronicznej w przypadkach, gdy przepisy prawa wymagają składania ich w określonej formie lub według określonego wzoru od 1 maja 2008 r.). Sąd administracyjny jest przecież organem władzy publicznej. Należałoby więc włączyć sądy administracyjne do zakresu zastosowania ustawy o informatyzacji (sądy powszechne podlegają tej ustawie).

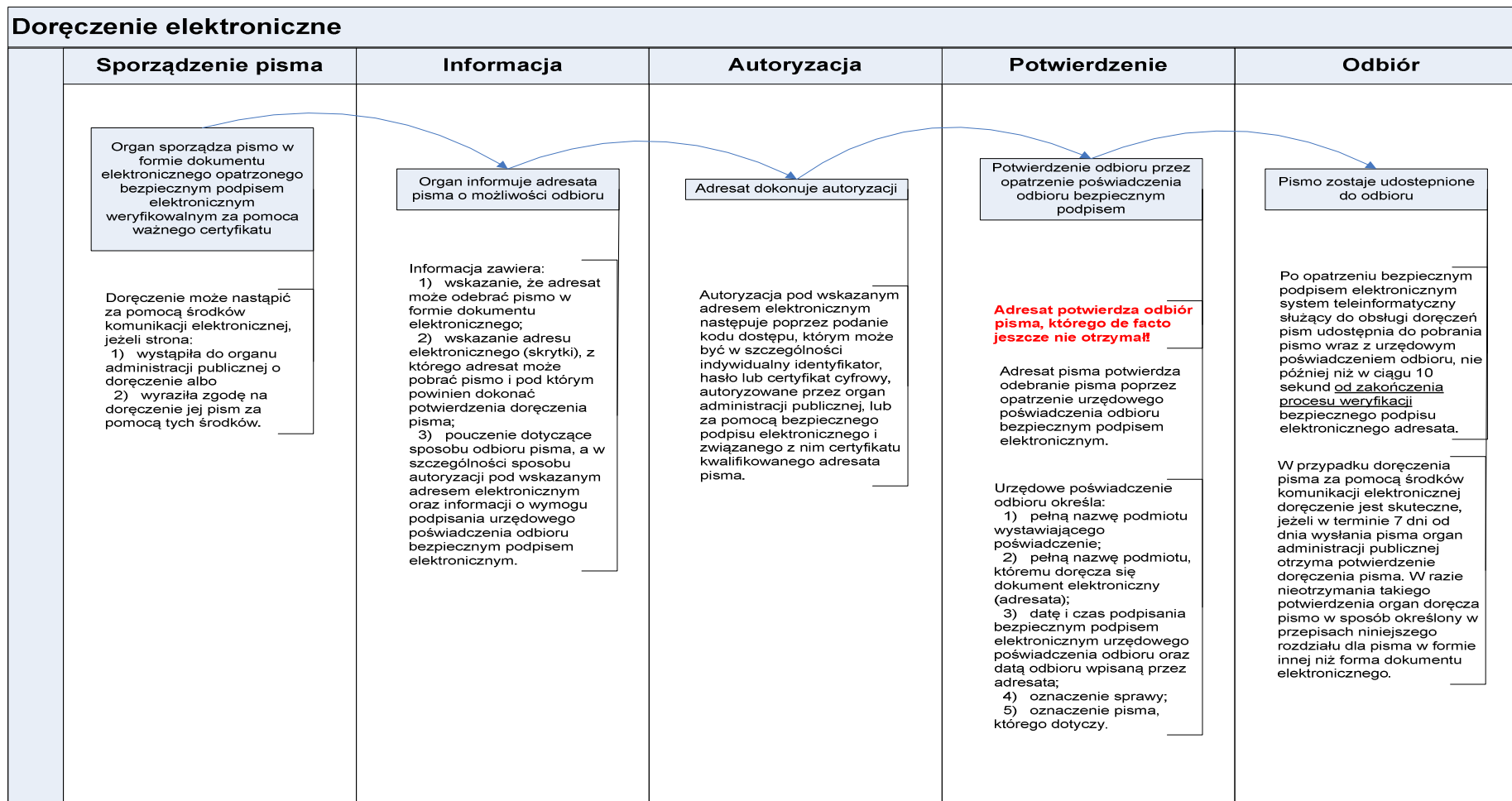
Doręczenie elektroniczne w innych procedurach

Warto wspomnieć też o dopuszczalności elektronicznych doręczeń w innych procedurach. Można tutaj przytoczyć postanowienie SN z dnia 26 marca 2009 r. (sygn. akt I KZP 39/08). Postanowienie to stanowi przegląd wszystkich procedur pod kątem możliwości wszczynania postępowania drogą elektroniczną (a nie stosowania elektronicznego doręczenia), ale istotne jest to, że wyraźnie odróżniono w nim właśnie składanie pism w formie elektronicznej od doręczeń elektronicznych. Sąd podkreślił, że **przepisy o doręczeniach stosuje się do organów, a nie do stron**. Stąd samo umożliwienie składania stronie pism w formie elektronicznej nie oznacza możliwości stosowania doręczenia elektronicznego (i odwrotnie), i obie te kwestie należy rozpatrywać osobno. Inną konsekwencją jest to, że art. 58 § 2 ustawy o podpisie elektronicznym nie obliguje organów do umożliwienia stosowania elektronicznych doręczeń, a jedynie do przyjmowania pism. Być może należałoby uzupełnić tę regulację?

Doręczenie elektroniczne przedstawia się w pozostałych procedurach następująco:

- **Postępowanie w sprawach o wykroczenia:**
 - **Dopuszcza doręczenie za pomocą telefaksu lub poczty elektronicznej** (art. 132 § 3 k.p.k. w zw. z art. 38 § 1 k.p.w.).
 - Nie ma możliwości wszczęcia postępowania tą drogą.
- **Postępowanie karne:**
 - Pismo **może być także doręczone za pośrednictwem telefaksu lub poczty elektronicznej**. W takim wypadku dowodem doręczenia jest potwierdzenie transmisji danych (art. 132 § 3 k.p.k.). W odróżnieniu do p.p.s.a. nie ma tu definicji pisma, i tym samym nie ma podobnego jak w p.p.s.a. problemu; ale nie ma też przepisów wykonawczych.
 - Ustawa o informatyzacji nakazuje sądom (organom władzy publicznej) umożliwienie wymiany informacji drogą elektroniczną; pojęcie wymiany informacji sugeruje, że nie chodzi o sąd w aspekcie procesowym (a więc nie ma możliwości stosowania dokumentu elektronicznego w procesie). W tym kontekście można przypomnieć, że zgodnie z ustawą o podpisie elektronicznym organy władzy publicznej powinny umożliwić składanie pism drogą elektroniczną.
- **Postępowanie cywilne:**
 - **Elektroniczne doręczenie będzie dopuszczalne od 1 stycznia 2010 r. tylko w elektronicznym postępowaniu upominawczym** (art. 131¹ § 1 k.p.c.).
 - Dopuszczalne jest stosowanie dokumentu elektronicznego, jeżeli przepisy szczególne tak stanowią (art. 125 § 2, 694³ k.p.c.); przepisy szczególne do art. 125 § 2 znajdziemy tylko w ustawie o KRS i w ustawie o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów.

Przebieg doręczenia

Sporządzenie dokumentu i poinformowanie strony.

Po sporządzeniu elektronicznego orzeczenia, o ile w danym postępowaniu jest to możliwe, należy poinformować stronę o możliwości odbioru pisma drogą elektroniczną. Informacja zawiera:

- 1) **wskazanie, że adresat może odebrać pismo w formie dokumentu elektronicznego;**
- 2) **wskazanie adresu elektronicznego (skrytki)**, z którego adresat może pobrać pismo i pod którym powinien dokonać potwierdzenia doręczenia pisma;
- 3) **pouczenie dotyczące sposobu odbioru pisma**, a w szczególności sposobu autoryzacji pod wskazanym adresem elektronicznym oraz informacji o wymogu podpisania urzędowego poświadczenia odbioru bezpiecznym podpisem elektronicznym.

Autoryzacja.

Autoryzacja pod wskazanym adresem elektronicznym następuje poprzez **podanie kodu dostępu**, którym może być w szczególności **indywidualny identyfikator, hasło lub certyfikat cyfrowy**, autoryzowane przez organ administracji publicznej, **lub za pomocą bezpiecznego podpisu elektronicznego** i związanego z nim certyfikatu kwalifikowanego adresata pisma.

Potwierdzenie (elektroniczne poświadczenie doręczenia).

W przypadku doręczenia pisma „tradycyjną” drogą, tj. przez pocztę, przez swoich pracowników lub przez inne upoważnione osoby lub organy, jak mówi art. 39 k.p.a., strona obowiązana jest stwierdzić fakt doręczenia podpisem (Art. 46. § 1 k.p.a.). Podpis adresata, co do zasady, warunkuje skuteczność prawną pisma. Z oczywistych względów nie można go złożyć w przypadku przesłania mu pisma drogą elektroniczną. Z tego to powodu wprowadzono do k.p.a. regulację artykułu 46 § 3, która skuteczność uzależnia od otrzymania przez nadawcę (organ) potwierdzenia doręczenia, zwanego poświadczeniem.

Rozporządzenie z dnia 27 listopada 2006 r. w sprawie sporządzania i doręczania pism w formie dokumentów elektronicznych (Dz. U. nr 227, poz. 1664) definiuje **urzędowe poświadczenie odbioru jako dane elektroniczne, dołączone do doręczanego pisma w formie dokumentu elektronicznego lub połączone z nim w taki sposób, że jakakolwiek**

późniejsza zmiana dokonana jest rozpoznawalna. Zawiera ono: pełną nazwę podmiotu wystawiającego poświadczenie, pełną nazwę adresata, datę i czas podpisania bezpiecznym podpisem elektronicznym oraz datę odbioru wpisaną przez niego, oznaczenie sprawy oraz pisma, którego ono dotyczy.

Forma takiego poświadczenia nie jest jednak dowolna. § 3 ust. 1 rozporządzenia stanowi, że ma spełniać wymogi określone w Rozporządzeniu z dnia 11 października 2005 r. w sprawie minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych (Dz. U. nr 212, poz. 1766). Zgodnie z załącznikiem do niego musi więc stosować do wymiany danych określone protokoły i formaty danych, z tym że może wybrać co najmniej jeden z nich. Załącznik wymienia protokoły wymiany danych poprzez pocztę internetową lub nie, bezpieczeństwa, innych usług sieciowych, a także formaty danych, służących do: kodowania i szyfrowania informacji, przeglądania i drukowania treści tekstowych, tekstowo-graficznych, lub graficznych, kompresji danych, tworzenia i modyfikacji stron WWW, oraz określenia układu informacji w dokumencie, do przetworzenia informacji na dane w układzie bitowym. Niezbędne jest wykorzystywanie bezpiecznego kanału komunikacji, opartego na jednym z powyższych protokołów. Wszystkie powyższe protokoły i formaty danych muszą być zgodne z określonym protokołem normalizacyjnym lub standaryzacyjnym RFC lub ISO.

Elektroniczne poświadczenie odbioru musi też zostać opatrzone bezpiecznym podpisem elektronicznym. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym (Dz. U. nr 130, poz. 1450), jest to taki, który jest przyporządkowany wyłącznie do osoby składającej ten podpis, sporządzany za pomocą podlegających wyłącznej kontroli osoby składającej podpis elektroniczny bezpiecznych urządzeń służących do składania podpisu elektronicznego i danych służących do składania podpisu elektronicznego, oraz powiązany z danymi, do których został dołączony, w taki sposób, że jakakolwiek późniejsza zmiana tych danych jest rozpoznawalna. Zgodnie z § 4 ust. 3, adresat opatrza dane podpisem po prawidłowym procesie autoryzacji. Podpis jest ważny nie tylko ze względów bezpieczeństwa – system teleinformatyczny bowiem uzależnia zapoznanie się przez odbiorcę z treścią pisma od złożenia bezpiecznego podpisu elektronicznego na urzędowym poświadczeniu odbioru.

Jeżeli adresatem pisma w formie dokumentu elektronicznego jest organ administracji publicznej, doręczenie następuje na warunkach i w formie określonych w Rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z 29 września 2005 r. (Dz. U. nr 200, poz. 1651) w sprawie

warunków organizacyjno-technicznych doręczania dokumentów elektronicznych podmiotom publicznym.

Odbiór dokumentu, mieszany obieg dokumentów.

Kolejnym krokiem jest **udostępnienie do pobrania pisma wraz z urzędowym poświadczeniem odbioru przez system teleinformatyczny, nie później niż w 10 sekund od zakończenia procesu weryfikacji bezpiecznego podpisu elektronicznego adresata**. Za zapisanie danych, niezbędnych do określenia czasu wystawienia poświadczenia, również odpowiada system teleinformatyczny. Jednakże, zgodnie z art. 46 § 3 k.p.a., w przypadku doręczenia pisma za pomocą środków komunikacji elektronicznej **doręczenie jest skuteczne, jeżeli w terminie 7 dni od dnia wysłania pisma organ administracji publicznej otrzyma potwierdzenie doręczenia pisma**. Za datę doręczenia pisma w formie dokumentu elektronicznego wysyłanego przez organ administracji publicznej uważa się dzień podpisania urzędowego poświadczenia odbioru.

Specyficzne jest określenie, na poziomie ustawowym, skutków nieotrzymania potwierdzenia. W przypadku „papierowych” pism, niedostarczenie do organu-nadawcy zwrotnego potwierdzenia odbioru, pismo nie wywołuje skutków prawnych. W przypadku formy elektronicznej natomiast, jak mówi cytowany już art. 46. § 3 k.p.a, niedotarcie do organu urzędowego poświadczenia odbioru uruchamia tradycyjną drogę doręczenia pisma, czyli zgodnie z art. 39 k.p.a, czyli dostarczanie go przez pocztę, przez swoich pracowników lub przez inne upoważnione osoby lub organy.

Doręczenie „w drugą stronę”

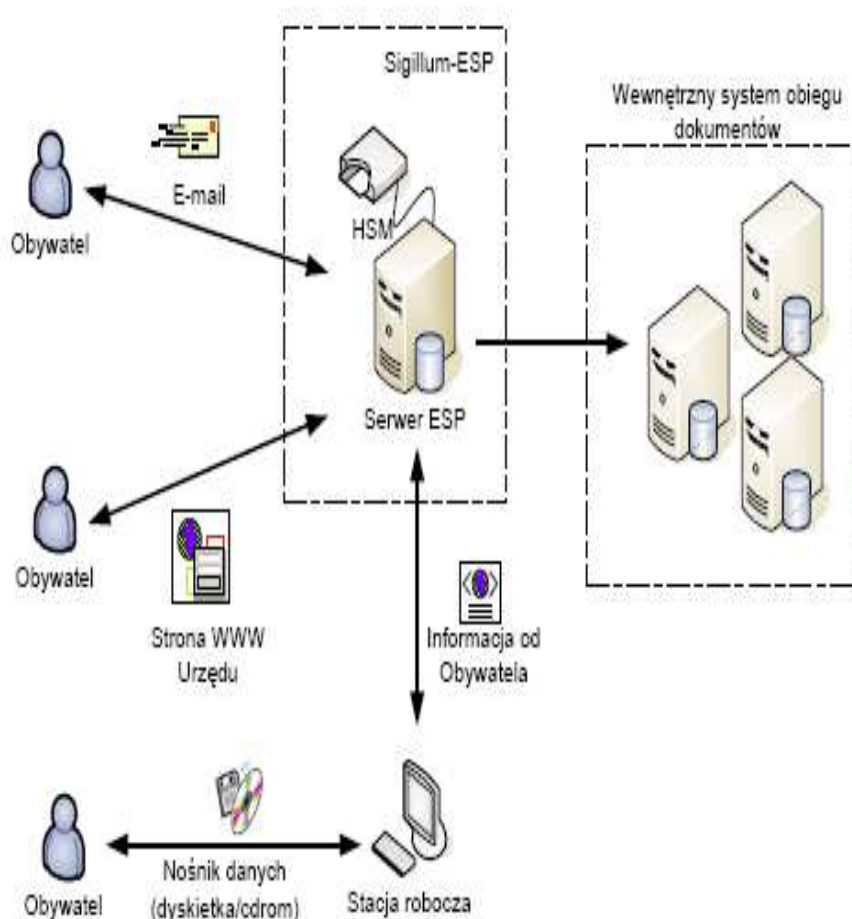
Z drugiej strony istnieje również możliwość doręczania dokumentów elektronicznych przez podmioty prywatne do organów administracji publicznej¹. W szczególności, podmiot prywatny ma możliwość doręczenia pisma za pomocą **elektronicznej skrzynki podawczej** bądź na **informatycznych nośnikach danych, które umożliwiają zapisanie UPO**. Identyfikacja dokumentu doręzonego odbywa się dzięki **zakresom użytkowym** opracowanym przez organ administracji, który następnie:

- 1) informuje *w sposób powszechnie dostępny* o:

¹ Należy jednak pamiętać, że termin „doręczenie” w sensie prawnym zarezerwowany jest dla działań organów, a nie strony - SN z dnia 26 marca 2009 r. (sygn. akt I KZP 39/08), o czym mowa była wyżej.

- a) sposobie doręczania dokumentów elektronicznych, tj: adresie **elektronicznej skrzynki podawczej** oraz akceptowanych strukturach fizycznych.
 - b) Innych wymaganiach w przepisach szczególnych, jeżeli ich zachowanie jest niezbędne do otrzymania przez nadawcę UPO.
- 2) Przechowuje wytworzone UPO przez okres jaki jest obowiązany przechowywać pismo, którego dotyczy to poświadczenie.

Cały ten proces jest oparty na systemie teleinformatycznym wytwarzającym UPO, zawierającym **sprzętowy moduł bezpieczeństwa (HSM)** oraz **ewidencję dokumentów elektronicznych**.

Rysunek 1 Miejsce ESP w elektronicznym obiegu dokumentów. Źródło: Wojewódzki Ośrodek Informatyki w Białymstoku

Akta elektroniczne

Jeśli dokumenty powstające w wyniku działalności podmiotów publicznych lub napływające do nich odzwierciedlają przebieg załatwiania i rozstrzygnięcia spraw, podlegają ewidencjonowaniu w systemie teleinformatycznym. Następnie są przechowywane w systemie do momentu przekazania ich do archiwum państwowego albo brakowania. Klasyfikacja i kwalifikacja dokumentów w **jednolite rzeczowe wykazy akt** dokonywana jest wg kryterium okresu ich przechowywania **Wykazy akt są podstawą do rejestracji dokumentów i ich grupowania w akta sprawy.**

Metody identyfikacji.

Doręcznie elektroniczne, aby było skuteczne i wywołało skutki zamierzone przez nadawcę musi spełniać szereg wymagań. Szczególnie istotne są wszelkie **metody identyfikacji, odnoszące się zarówno do podmiotu, jak i przedmiotu doręczenia.** Niezachowanie, bądź też niespełnienie któregoś z elementów metod identyfikacji może powodować bezskuteczność doręczenia.

Pod względem podmiotowym w kręgu naszego zainteresowania pozostaje identyfikacja organu administracji publicznej oraz podmiotu prywatnego. Doręczenie może zatem nastąpić na linii podmiot prywatny - organ administracji publicznej oraz organ administracji publicznej i podmiot prywatny. Pierwszą sytuację reguluje rozporządzenie w sprawie warunków organizacyjno technicznych doręczania dokumentów elektronicznych podmiotom publicznym, natomiast druga kwestia została uregulowana w rozporządzeniu MSWiA w sprawie sporządzania i doręczania pism w formie dokumentów elektronicznych. Są to akty wykonawcze regulujące sposób, strukturę doręczeń oraz wydawanie ich kopii.

Wymagania jakie powinno spełniać każde doręczenie zostały określone w ustawie o informatyzacji.

Sam system teleinformatyczny określonej jednostki władzy publicznej, ma:

- identyfikować użytkowników poprzez kwalifikowany certyfikat, zaufany profil ePUAP (tj. zestaw informacji identyfikujących i opisujących podmiot lub osobę która

jest dysponentem konta e-PUAP) lub z zastosowaniem innych technologii np. generowaniu kodów dostępu

- zapewnić kontrolę ich dostępu do dokumentów i metadanych

Dostęp do sprawy on-line

Warunki dostępu *on-line* określa: ustawa o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, rozporządzenie MSWiA w sprawie sporządzania doręczenia pism w formie dokumentów elektronicznych (Dz.U. z dnia 11 grudnia 2006) oraz rozporządzenie MSWiA w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z dokumentami elektronicznymi.

Dostęp stron do akt ich dotyczących jest przejawem realizacji ogólnych zasad k.p.a:

- **zasady czynnego udziału stron**
- **zasady jawności**
- **pogłębiania zaufania obywateli do organów państwa**
- **zapewnia mżliwość obrony interesów**

Udostępnienie kopie pism w formie dokumentów elektronicznych są sporządzane i udostępniane w postaci:

- dokumentu elektronicznego, podpisanego bezpiecznym podpisem elektronicznym osoby sporządzającej kopie
- w postaci elektronicznej kopii dokumentu oryginalnego
- uwierzytelnionego wydruku komputerowego

Mogą być udostępniane za pomocą:

- środków komunikacji elektronicznej
- na informatycznych nośnikach danych np. dyskietkach

W bardzo łatwy sposób można sprawdzić status postępowania np. w sprawie wydania paszportu i prawa jazdy – wystarczy podać swoje dane na odpowiedniej stronie internetowej aby uzyskać odpowiednią informację.

Systemy automatycznego orzekania.

Sztuczna inteligencja

Sztuczna inteligencja jest to wg Thorna McCarthego, twórcy tego pojęcia „projektowanie i stosowanie systemów, które pozwalają maszynie cyfrowej na rozwiązywanie problemów zastrzeżonych dla człowieka”. Wykorzystanie sztucznej inteligencji odbywa się poprzez: budowę systemów eksperckich (doradczych) oraz systemów reprezentacji wiedzy. Pierwsze z nich składają się kolejno z: bazy wiedzy, kontrolera wyводу oraz interface. Każde z nich spełnia własne funkcje, jednakże wszystkie stanowią komplementarną całość, umożliwiającą wprowadzanie odpowiednich wnioskowań. Drugie natomiast – systemy reprezentacji wiedzy, są uboższe w stosunku do systemów eksperckich o modele rozumowań odzwierciedlające rozumowania eksperta. Obok tych dwóch systemów występują także systemy wyszukiwania informacji prawnych, które stanowią zespół różnych form wyszukiwania, w tym: wyszukiwania konceptualnego czy opartego na koncepcji front-end, umożliwiające uzyskanie użytkownikowi pełnej informacji, często uzupełnionej wiedzą ekspertów na dany temat.

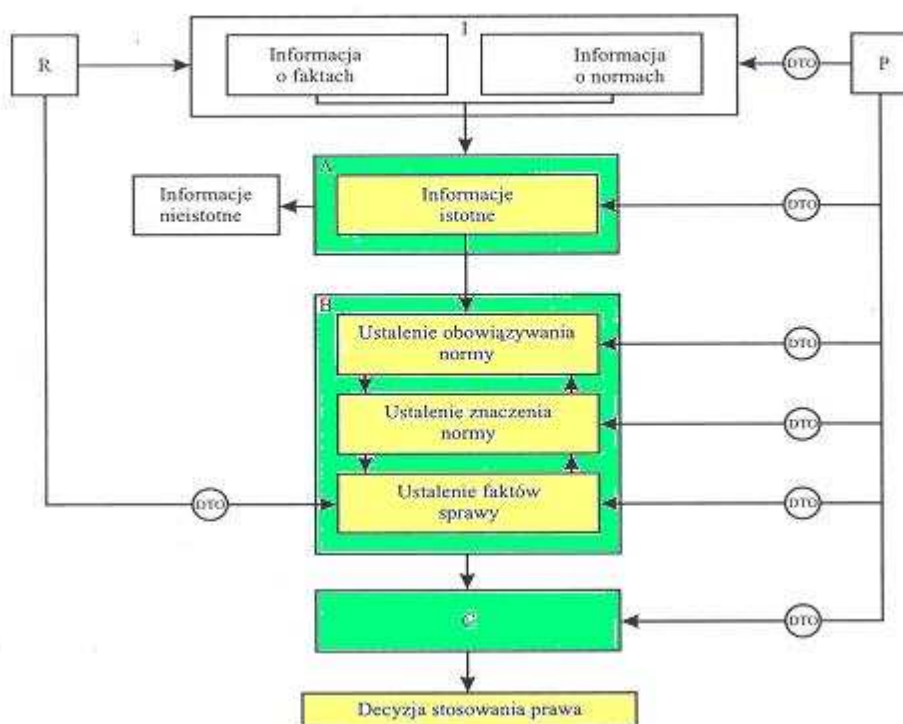
Głównymi wadami, z którymi borykają się wyżej wymienione systemy, są: niedostatek specjalistów, brak właściwych uregulowań prawnych określających zasady odpowiedzialności właścicieli systemów za błędne analizy czy dostarczanie niewłaściwych informacji, bądź też niedostateczny rozwój metodologii.

Rozstrzyganie automatyczne

Rozstrzyganie automatyczne jest jednym z działów informatyki prawniczej, znajdującym zastosowanie w wysoko rozwiniętych krajach komputerowych. Opiera się na wykorzystaniu wyżej opisanej „sztucznej inteligencji”, a więc przeprowadzaniem przez system informatyczny takich operacji myślowych, aby w istocie wyręczyć czy też ułatwić podjęcie decyzji przez wykwalifikowanego sędziego, orzekającego na podstawie danego stanu faktycznego. **Wykreowanie prawidłowej decyzji w systemach automatycznego orzekania opiera się na znanym modelu J. Wróblewskiego - operacji stosowania prawa.**

Model ten ma charakter modelu quasi-cybernetycznego, bowiem ukazuje jedynie przepływy informacji, stanowiące kolejne etapy procesu stosowania prawa. Oddziela on we wstępnym procesie informacje nieistotne od informacji istotnych uzyskując potrzebne tylko dla siebie dane, będące w istocie przesłankami procesowymi. Następnie dokonuje analizy prowadzącej do subsumcji owych informacji istotnych pod stan prawny, by następnie wyciągnąć odpowiednie konsekwencje prawne z faktu uznanego za udowodniony na podstawie stosowanej normy prawa - czego wynikiem jest wydanie decyzji stosowania prawa. Analiza kolejnych etapów prowadzi do wniosków, iż zastąpienie człowieka przez maszynę daje pożądane efekty tylko w niektórych przypadkach. Wszędzie tam, gdzie potrzebne są elementy wnioskowań, rozstrzygnięć niemieszczących się w zamkniętym katalogu parametrów stanów, które przyjmują jednoznacznie określoną wartość – sztuczna inteligencja zawodzi.

INFORMACYJNY MODEL STOSOWANIA PRAWA

Restrykcyjny model stosowania prawa, którego efektem miałyby być wydanie wiążącej decyzji prawa, zostaje w praktyce zmodyfikowany do wydania różnych wariantów rozstrzygnięć, które wraz z ukazaniem rozumowania, prowadzącego do takich rozwiązań – daje możliwość podjęcia przez człowieka ostatecznej decyzji. Systemy te, zwane „systemami wspierania inteligencji” (decision support system), stanowią podklasę

systemów eksperckich, charakteryzującą się wydaniem określonej decyzji prawnej. Jednym z systemów tego typu jest **system CASE**, (Computer Assisted Sentencing), który został stworzony dla wspomagania wyrokowania w Magistrates' Courts w Wielkiej Brytanii. **Model ten dzięki bazie informacji prawnych o przepisach, judykaturze (predykatywny) wpierw dokonuje subsumcji stanu faktycznego, po czym ocenia na podstawie tzw. rachunków regresyjnych – wysokość kary, możliwej do wymierzenia w danym przypadku.** Ostatni etap ma charakter *stricte* decyzyjny, bowiem dochodzi tu do formułowania potencjalnego wyroku.

Algorytm

Algorytm jest to sformalizowany ciąg logicznie powiązanych instrukcji (poleceń, rozkazów), w tym przypadku programu komputerowego, których wykonanie pozwoli na przetworzenie informacji wejściowych (danych) w informacje wyjściowe (wyniki), pisanych w określonym języku programowania. W interesującym nas modelu stosowania prawa możemy wyróżnić dwa główne stadia tego procesu: po pierwsze ustalenie pytania o charakterze pytań rozstrzygających a następnie odpowiedzi na nie – w tabeli logiki decyzji. Proces stosowania normy w tego typu systemach może przybrać dwojaką postać: jest on odwzorowany poprzez zbiór związków zawierających zmienne niezależne oraz zmienne zależne (**algorytm prawny typu matematycznego**) albo wykorzystujący zależności logiczne pomiędzy zdaniem (**algorytm prawny typu logicznego**).

Perspektywy rozwoju

Systemy automatycznego orzekania budzą jak widać, wiele wątpliwości. Krytycy podkreślają, że prawo nie jest klasycznym środowiskiem do stosowania tego typu systemów, wskazując zwłaszcza na ograniczoność reguł rozumowań zapisanych w programach komputerowych. Stan faktyczny, z którym idzie się zmierzyć sędziom, decydydantom podczas wyrokowania częstokroć nie mieści się w jasno wyznaczonych granicach. Otwartość, kompleksowość dziedzin prawnych sprawia, iż badania nad automatycznym rozstrzygnięciem znajdują zastosowanie dopiero we wstępnych stadiach podejmowania ostatecznych decyzji. **Ogromne perspektywy rozwoju zastosowania sztucznej inteligencji w prawie, ze względu na swoiste cechy tej materii, mogą być szczególnie widoczne w wąskich, ścisłych**

dziedzinach prawa, jak: prawo finansowe czy prawo administracyjne. Nie ulega bowiem wątpliwości, iż ta metoda alternatywnego orzekania jest niezwykle atrakcyjna ze względu na szybkość podejmowania decyzji oraz ekonomiczną opłacalność.

Propozycje zmian:

- Uegulowanie w k.p.a. sytuacji, gdy strona zmieniła adres do doręczeń elektronicznych;
- Włączenie w zakres ustawy o informatyzacji sądów administracyjnych
- Zobligowanie organów nie tylko do przyjmowania pism w formie elektronicznej, ale także do stosowania elektronicznych doręczeń
- Zmiana redakcyjna art. 65 § 3 p.p.s.a. (nie doręczanie pism, a doręczanie orzeczeń)
- Dopuszczenie możliwości elektronicznego doręczenia w każdej procedurze, łącznie z wydaniem przepisów wykonawczych